

ПРОБЛЕМЪТ ЗА ИЗОСТАВЕНОТО ДЕТЕ В КОНТЕКСТА НА НЯКОИ ПСИХОАНАЛИТИЧНИ ТЕОРИИ ЗА ДЕТСКОТО РАЗВИТИЕ

Теодора Танева*

Настоящата статия разглежда проблема за изоставеното дете през призмата на теориите за детското развитие. Статията е фокусирана върху теориите на Мелани Клайн, Джон Боулби и Доналд Уиникът, тъй като те акцентират върху изключителното влияние на връзката майка—дете за формирането на една пълноценно функционираща личност. Теорията на Мелани Клайн задълбочено анализира психичния живот на детето, пречупен през неговите фантазии и съответно интерпретира изоставянето като преживявано във фантазията свят на детето. За разлика от Мелани Клайн, в теориите си Джон Боулби и Доналд Уиникът поставят акцента върху поведението и външните прояви на изоставеното дете. Трите теории не се изключват, а взаимно се допълват, създавайки една цялостна визия за изоставеното дете, едновременно на ниво вътрешно преживяване и външна реалност. По този начин светът на изоставеното дете може да бъде описан по-цялостно и задълбочено, което ще го направи по-достъпен за специалистите от различните помагачи професии.

Проблемът за изоставеното дете придобива все по-голяма актуалност в българската действителност. В отделите за „Закрила на детето“ психолозите и социалните работници все по-често работят със случаи на изоставени деца¹ — децата на улицата, осиновените деца или деца, избягали от вкъщи. За съжаление често отсъстват достатъчно знания за специфичните психични проблеми на тези деца и интервенционните програми страдат от липсата на достатъчно адекватно психологическо

* Теодора Танева — докторант в Института по психология при БАН.

Адрес за контакти: teddykirilova@yahoo.com

¹ Тревожен е фактът, че в последно време едновременно с увеличаване броя на осиновяванията, нараства и броят на разсиновяванията.

знание. Необходимо е по-задълбочено познание относно теориите за ранното детско развитие, които по един или друг начин засягат проблема за нарушенията на отношенията майка—дете и влиянието им върху последващото развитие на детето.

Целта на настоящата статия е да разгледа проблема за изоставеното дете през призмата на психологията на развитието, като проследи в дълбочина тези теории, които най-много допринасят за разбирането на това какво се случва с детето, преживяло изоставяне от своята майка. Ще се спра върху авторите, чиито теории разглеждат развитието на детската психика, акцентирайки върху отношенията майка—дете и последициите от различните нарушения. Отношенията майка—дете са толкова важни, защото изоставянето е феномен на диадата майка—дете и на нейната психична репрезентация.

Ще насоча вниманието на читателя върху три теории — на Мелани Клайн, на Джон Боулби и на Доналд Уиникът. Това ограничение е въведено, защото те са малко познати в българската психология и практически неизследвани от гледна точка на теоретичния им потенциал, който имат за осмисляне на феномена на изоставянето.

Съзнателно се отказвам да разглеждам теориите за детското развитие на Зигмунд Фройд и Ана Фройд, тъй като в тях фокусът не е върху диадата майка—дете. Ще започна с Мелани Клайн, която създава свой собствен психоаналитичен метод на работа и въвежда в школата на психоанализата теорията за обектните отношения, поставяйки диадата майка—дете в ядрото на личностовото развитие на детето.

МЕЛАНИ КЛАЙН

Изучаването и лекуването на деца е същностно различното в теорията на Мелани Клайн. Тя не е първият психоаналитик, който работи с деца, но първа създава аналитичния метод за използване на детската игра, чрез който дори деца под 3 години могат да изразяват мислите и чувствата си.

Мелани Клайн вярва, че още в началото на своя живот детето развива обектни отношения, тъй като представите за обектите са вродени и са част от влеченията (Клайн, М., 2005). Според нея Азът е отчасти структуриран и използва защитни механизми срещу нагона към смъртта още при раждането. Обектите на детския вътрешен свят са конструирани и започват да съществуват чрез процес, наречен интроекция, при който външен обект се възприема, интернализира и става част от въображаемия свят. В момента на интернализация на обекта обаче, детето проектира върху него своите чувства и импулси. Така вътрешната версия на обекта съответства на външния обект, но не е идентична с него, тъй като се „оцветява“ емоционално от самото дете, променя се от процеса на неговата проекция. С други думи, формирането на обектите е придружено от непрестанен цикъл на проекция и интроекция, в който